

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLERE KARŞI TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Kaya YILMAZ¹
Mustafa ŞEKER²

Özet

Eğitim ve öğrenme psikolojisi alanında yapılan araştırmalar, tutumun öğrenmeyi etkileyen en önemli duyuşsal faktörler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır. Tutumun öğrencilerin dersteki davranış ve başarılarını belirlemede önemli bir rolü vardır. Ülkemizde ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumunu ortaya koymak amacıyla yapılmış araştırma sayısı oldukça azdır. Literatürdeki boşluğu doldurmayı hedefleyen bu çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları incelenmiştir. Nicel araştırma metodolojisi kullanılarak yürütülen çalışma, X (Büyükşehir) ilinin üç ilçesinde yer alan resmi ilköğretim okullarında (evren) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 6. ve 7. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerden random yöntemle seçilmiş toplam 268 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için anket (survey) kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğine, önemine ve ilgi çekiciliğine ilişkin tutumları semantik farklar ve Likert ölçeklerinden oluşan anket maddeleri ile ölçülmüştür. Elde edilen veriler SPSS bilgisayar programı ile çözümlenerek öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik tutumlarının sınıf, cinsiyet ve ebeveyn eğitim düzeyi (değişkenleri) açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ebeveyn eğitim düzeyi çoğunlukla ilkokul olan öğrencilerin sosyal bilgilere karşı tutumlarının olumlu olduğu, sosyal bilgileri önemli ve ilgi çekici

¹ Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi

² Haşim İşcan İlköğretim Okulu, Ümraniye, İstanbul

bir ders olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu sonuçların aynı konu üzerine Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan araştırma sonuçlarıyla zıtlık gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *İlköğretim, sosyal bilgiler, tutum, ilgi, öğrenciler*

1.GİRİŞ

Öğrenmeyi etkileyen içsel ve dışsal pek çok faktör veya değişken vardır. Fiziksel şartlar gibi dışsal faktörler yanında ilgi, tutum ve algı gibi içsel faktörler öğrenmenin niteliğini belirleyen değişkenler arasındadır. İçsel veya psikolojik değişkenlerin öğrenme atmosferini oluşturan en önemli öğelerden biri olarak kabul edilmektedir. Öğrenci ‘affektî’ olarak da adlandırılan duygular, tutumlar, ilgiler ve değerler öğrencilerin okuldaki davranışlarını ve başarılarını etkilemede önemli bir role sahiptir (George, 2006; Popham, 2005; Reid, 2006). Duyuşsal öğrenci girdileri, öğrencilerin dersteki başarılarını dörtte bir oranında etkileme gücüne sahiptir (Bloom, 1995). Etkilli ve kalıcı bir öğrenmenin olmazsa olmaz şartlarından birisi derse karşı olumlu bir tutumun olmasıdır çünkü öğrencilerin yeni karşılaştıkları bilgileri anlamlı bir şekilde öğrenmelerinin ön koşulu derse karşı tutumlarının olumlu olmasıdır (Marzano, 1992; Marzano, Pickering ve McTighe, 1994). Bu nedenle, etkili bir öğretim ve öğrenim için öğrencilerin derse karşı tutumlarının ampirik bulgulara dayalı olarak bilinmesi gerekmektedir.

Öğrenci affektini oluşturan öğeler arasında bulunan tutum kavramı, psikolojide özellikle sosyal psikoloji alanında yapılan akademik çalışmalarda önemli bir yer tutar (Reid, 2006). Tutum, insanların obje, olay, olgu, fikir ve benzeri şeylere karşı olumlu veya olumsuz tepkide bulunma eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Ajzen ve Fishbein, 1980; Pell ve Jarvis, 2001). Tutumun, insanların objeler, olaylar, fikirler vs. hakkındaki bilgilerini içeren bilişsel, bunlara karşı duydukları his veya duygularını içeren affektif ve bunlara yönelik eylem veya tepkide bulunma eğilimlerini içeren davranışsal öğeler olmak üzere üç bileşeni vardır. Okul dersleri bağlamında tutum, öğrencilerin derse olan his, inanç ve değerlerinin toplamını ifade etmektedir (Osborne, Simon ve Collins, 2003). Yani tutum, öğrencilerin derse karşı olumlu veya olumsuz düşüncelere sahip olma, dersi sevip sevmeme ve buna bağlı olarak ders çalışıp çalışmama gibi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özellikleri içerir (Bloom, 1995). Değerlendirici

bir boyutu olan tutumlar, kısa sürede kolayca değişmezler ve zaman içerisinde süreklilik ve tutarlılık gösterirler (Reid, 2006). Öğrencilerin derse karşı tutumlarının oluşmasında ve şekillenmesinde etken olan çeşitli faktörler vardır. Birçok araştırmacıya göre bu etkenler, öğrenci, öğretmen ve çevre veya öğrenme ortamı ile ilgili değişkenler olmak üzere üç grupta toplanabilir (George, 2006; Haladyna, ve diğ., 1982; Shaughnessy ve Haladyna, 1985; Wilkins, 2003). Öğrencinin geçmiş yaşantısı, önceki öğrenme tecrübeleri, başarılı olma güdüsü, benlik ve öz-yeterlilik algısı; öğretmenin öğrenciye ve öğretime yaklaşımı, öğretim stili, yeterliliği; öğrenme ortamının fiziksel ve sosyo-psikolojik özellikleri (sınıf düzenlemesi, güvenli bir sınıf ortamı, psikolojik ve sosyal destek, öğrenciler arasında iyi ilişkiler, öğrencilerin birbirlerini sevmeleri gibi) ve sınıf yönetim biçimi tutumları etkileyen en önemli değişkenler arasında yer almaktadır. Bu değişkenler arasında öğretmenle ilgili değişkenlerin özellikle öğretim yöntemlerinin ve öğrenme ortamının öğrencilerin derse olan tutumlarında belirleyici bir rol oynadığına dikkat çekilmiştir (Downey, 1991; Hootstein, 1995; Osborne ve diğ., 2003). Bilim eğitimi alanında yapılan çalışmalar, öğrencilerin velilerinin, arkadaşlarının ve akran gruplarının bilime olan tutumlarının oluşmasında etkili olduğunu göstermiştir (Beaton ve diğ., 1996; George, 2006; Osborne ve diğ., 2003; Simpson ve Oliver, 1990).

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumu nasıldır? Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan araştırmalarda cinsiyet farkı olmaksızın gerek ilköğretim gerekse ortaöğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının oldukça olumsuz olduğu, sosyal bilgileri sevmedikleri, okul müfredatındaki dersler arasında sosyal bilgileri ilgi çekicilik açısından en alt sıraya koydukları ve sosyal bilgileri hayatlarıyla ilgisiz sıkıcı bir ders olarak gördükleri tespit edilmiştir (Corbin, 1994; Ellis, Fouts ve Glenn, 1992; Fernandez, Massey ve Dornbusch, 1976; Fraser, 1981; Haladyna, ve diğ., 1982; McGowan, 1984; McGowan, Sutton ve Smith, 1990; Schug, Todd ve Beery, 1984; Shaughnessy ve Haladyna, 1985). Chiodo ve Byford (2004)'un çalışmasında bu bulgulara aykırı sonuçlar elde edilmiş, araştırmaya katılan sekizinci ve onbirinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde Öztürk ve Baysal (1999)'ın yaptığı araştırmada, öğrencilerin dersteki başarı düzeyleri, devam ettikleri okul çeşidi (devlet-özel), öğretmenleriyle olan ilişkileri ve derste kullanılan yöntem ve etkinlikler (aktif-pasif) ile sosyal bilgiler dersine olan tutumları arasında anlamlı

bir fark bulunmuştur. Kayalı (2003)'nin çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin cinsiyetleri (kızların tutumu daha yüksek), başarı puanları ve yaşadıkları yer (şehirdekilerin tutumu köydekilerden yüksek) ile sosyal bilgiler dersine olan tutumları arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Tay ve Tay, 2006). Şahin (2001)'in çalışmasında ilköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretiminin yapılandırmacı yaklaşıma göre yapılmasının öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim yöntemlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasının öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağladığı yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Örneğin Karakuş (2004) ve Yılmaz (2006)'ın tez çalışmalarında, proje temelli sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ada, Baysal ve Kadioğlu (2009)'nun çalışmasında da proje temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir. Deveci (2002)'nin doktora tez çalışmasında probleme dayalı öğrenme, Fidan (2004)'in yüksek lisans tezinde ise işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin sosyal bilgilere karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretiminde harita ve coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu gözlenmiştir (Aladağ, 2007; Balkan, 2007). Karakuş (2009)'un deneysel çalışmasında yapılandırmacı yaklaşım ve otantik değerlendirmenin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ve bilgilerinin kalıcılığına etkisi incelenmiş, araştırma sonucunda deney ve kontrol gruplarının sosyal bilgiler tutum ölçeği ve kalıcılık testinden aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunduğundan bu iki değişkenin tutumları belirlemede etkili olduğu rapor edilmiştir. Bu sonuçlara aykırı olarak deneysel bir çalışmada (MEB, 2006), ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun sosyal bilgiler öğretim programına karşı olumsuz bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

1970-1990 yılları arasında sosyal bilgilere karşı öğrenci tutumlarını inceleyen yeterli sayıda araştırma yapılmıştır ama Chiodo ve Byford (2004:17)'un da dikkat çektiği gibi, son 15 yıl içerisinde öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik tutumunu inceleyen araştırma sayısı yok denecek kadar azdır. Ülkemizde ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumlarını inceleyen araştırma sayısı da oldukça azdır. Literatürdeki bu boşluğu doldurmayı

hedefleyen bu çalışma, ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumları nasıldır? İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgilere yönelik tutumları sınıf, cinsiyet ve ebeveyn eğitim düzeyi (değişkenleri) açısından farklılık göstermekte midir?

2.YÖNTEM

Araştırmada nicel veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmada tarama modeli kullanılarak mevcut durumun yani sosyal bilgilere karşı öğrenci tutumlarının betimlenmesi yapılmıştır. Çalışma, X ilinin (Büyükşehir) üç ilçesinde yer alan resmi ilköğretim okullarında (evren) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini random yöntemle seçilmiş 6. ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu, ilköğretim okullarının 6. (132 öğrenci) ve 7. sınıflarında (136 öğrenci) okuyan toplam 268 (114 erkek, 154 kız) öğrenciden oluşmaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasında tutum anketi kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğine, önemine ve ilgi çekiciliğine ilişkin tutumları ‘Semantik Farklar’ ve ‘Likert’ ölçeklerinden oluşan anketle ölçülmüştür. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümde öğrencilere ait kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik anket maddelerine yer verilmiştir. Hazırlanan anket sosyal bilgiler dersine uyarlanmış ve uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Araştırma verileri SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 15,0 bilgisayar programı ile analiz edilmiştir. Tutum ölçeğine verilen cevapların frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

3.BULGULAR

3.1. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Eğitim Düzeyi

Araştırmaya katılan 268 ilköğretim öğrencisinin ebeveynlerinin eğitim düzeyleri incelendiğinde; 6. sınıf öğrencilerinin anne eğitim düzeyinin en yüksek “ilkokul” (%69,7), en düşük “üniversite” (%1,5); baba eğitim düzeyinin en yüksek “ilkokul” (%65,1), en düşük üniversite (%3,0), 7. sınıfta ise anne eğitim düzeyinin en yüksek “ilkokul” (%64,7), en düşük “üniversite” (%0) ve baba eğitim düzeyinin en yüksek ortaokul (%41,2) en düşük üniversite (%2,9) olduğu görülmüştür. Sonuçlar aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1-İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin cinsiyet ve ebeveyn eğitim düzeylerine göre dağılımı

SINIF	Ebeveyn	Cinsiyet	Okur yazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Toplam		f	%
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
6	Anne	E	16	12,1	44	33,3	2	1,5	0	0	0	0	62	47,0	132	100
		K	16	12,1	48	36,4	4	3,0	0	0	2	1,5	70	53,0		
		Toplam	32	24,2	92	69,7	6	4,5	0	0	2	1,5	132	100		
	Baba	E	2	1,5	42	31,8	8	6,1	10	7,6	0	0	62	47,0		
		K	0	0	44	33,3	14	10,6	8	6,1	4	3,0	70	53,0		
		Toplam	2	1,5	86	65,1	22	16,7	18	13,7	4	3,0	132	100		
7	Anne	E	12	8,8	36	26,5	0	0	4	2,9	0	0	52	38,2	136	100
		K	16	11,8	52	38,2	16	11,8	0	0	0	0	84	61,8		
		Toplam	28	20,6	88	64,7	16	11,8	4	2,9	0	0	136	100		
	Baba	E	8	5,9	12	8,8	28	20,6	4	2,9	0	0	52	38,2		
		K	8	5,9	40	29,4	28	20,6	4	2,9	4	2,9	84	61,8		
		Toplam	16	11,8	52	38,2	56	41,2	8	5,8	4	2,9	136	100		

3.2.Derslerin İlgililik Açısından Öğrencilerce Derecelendirilmesi

Öğrencilerin okul müfredatında yer alan dersleri ilgi çekicilik açısından derecelendirmeleri istenmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde görüleceği üzere, 6. sınıf erkek ve kız öğrencileri için en ilgi çekici dersin “sosyal bilgiler” olduğu (%24,2), bu cevabı veren erkek ve kız öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ise ağırlıklı olarak “ilkokul” olduğu görülmüştür. 7. sınıf erkek öğrencileri için en ilgi çekici dersin “Beden Eğitimi” dersi (%17,6), bu cevabı veren erkek öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ise ağırlıklı olarak “ilkokul ve ortaokul”, kız öğrencilerin gözünde en ilgi çekici dersin “sosyal bilgiler” dersi (%29,4), bu cevabı veren kız öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ise ağırlıklı olarak “ilkokul” olduğu görülmüştür.

Tablo 2- Derslerin ilgi çekicilik açısından derecelendirilmesi

SINIF	En İlgililik Çekici Ders		S. Bilgiler		Matematik		Beden Eğitimi		Türkçe		İngilizce		Fen Bilgisi		Toplam	
	Ebeveyn	Cinsiyet	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	A	E	32	24,2 (2)	0	0	6	4,5	8	6,0	14	10,6	2	1,5	62	47
		K	32	24,2 (2)	16	12,1	2	1,5	0	0	8	6,0	12	9,1	70	53
	B	E	32	24,2 (2)	0	0	6	4,5	8	6,1	14	10,6	2	1,5	62	47,0
		K	32	24,2 (2)	16	12,1	2	1,5	0	0	8	6,1	12	9,1	70	53,0
7	A	E	8	5,9	16	11,8	2	17,6 (2)	4	2,9	0	0	0	0	52	38,2
		K	40	29,4 (2)	4	2,9	8	5,9	8	5,9	8	5,9	16	11,8	84	61,8
	B	E	8	5,9	16	11,8	24	17,6 (2/3)	4	2,9	0	0	0	0	52	38,2
		K	40	29,4 (2)	4	2,9	8	5,9	8	5,9	8	5,9	16	11,8	84	61,8

Ebeveyn Eğitim Düzeyi: 1- Okuryazar değil, 2- İlkokul, 3- Ortaokul, 4- Lise,5-Üniversite

3.3.Sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci düşünceleri

Öğrencilere sosyal bilgiler dersi hakkında ne düşündükleri sorulduğunda, ilköğretim 6. sınıfta okuyan erkek öğrencilerin çoğunun ders için “çok ilgi çekici” (%19,7) ve “ilgi çekici” (%19,7) cevabını verdikleri (toplam %39,4), bu cevabı veren öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul”, kız öğrencilerin de çoğunun bu ders için “çok ilgi çekici” (%30,3) ve “ilgi çekici” (%19,7) cevabını verdikleri, bu öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul” olduğu görülmüştür. 7. sınıfta okuyan erkek öğrencilerin ders için “ilgi çekici” cevabını verdikleri (%20,6), bu cevabı veren öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul ve ortaokul”, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha çok “çok ilgi çekici” (%29,4) ve “ilgi çekici” (%29,4) cevabını verdikleri (toplam %58,8), bu öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul” olduğu görülmüştür. Sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3- Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin düşünceleri

SINIF	Öğrenci hisleri		Çok ilgi çekici		İlgi çekici		Kuru (monoton)		Sıkıcı		Yararsız		Toplam	
	Ebeveyn	Cinsiyet	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	A	E	26	19,7 (2)	26	19,7 (2)	2	1,5	8	6,1	0	0	62	47,0
		K	40	30,3 (2)	26	19,7	2	1,5	2	1,5	0	0	70	53,0
	B	E	26	19,7(2)	26	19,7 (2)	2	1,5	8	6,1	0	0	62	47,0
		K	40	30,3 (2)	26	19,7	2	1,5	2	1,5	0	0	70	53,0
7	A	E	8	5,9	28	20,6 (2)	8	5,9	8	5,9	0	0	52	38,2
		K	40	29,4 (2)	24	29,4 (2)	4	2,9	0	0	0	0	68	61,8
	B	E	8	5,9	28	20,6 (2)	8	5,9	8	5,9	0	0	52	38,2
		K	40	29,4 (3)	40	29,4 (2)	4	2,9	0	0	0	0	84	61,8

Ebeveyn Eğitim Düzeyi: 1- Okuryazar değil, 2- İlkokul, 3- Ortaokul, 4- Lise,5-Üniversite

3.4. Sosyal bilgilerin önemine ilişkin öğrenci değerlendirmeleri

Öğrencilerin sosyal bilgilerin önemine ilişkin görüşlerini “değerli-değersiz” ve sosyal bilgilere yönelik bakış açılarını “olumlu-olumsuz” açısından değerlendirmeleri istendiğinde, ilköğretim 6. sınıf erkek öğrencilerinin

%42,4'nün sosyal bilgiler dersini "değerli", %4,5'nin "değersiz" gördüğü, %39,4'nün bu ders hakkında "olumlu", %7,6'nın "olumsuz" bakış açısına sahip olduğu, bu dersi "değerli" gören ve ders hakkında "olumlu" bakış açısına sahip erkek öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak "ilkokul" olduğu görülmüştür. 6. sınıf kız öğrencilerinin de %48,5'nin bu dersi "değerli", %4,5'nin "değersiz" gördüğü; %53'ünün bu ders hakkında "olumlu" bakış açısına sahip olduğu; bu dersi "değerli" olarak gören ve "olumlu" bakış açısına sahip kız öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak "ilkokul" olduğu tespit edilmiştir. 7. sınıfta okuyan erkek öğrencilerin %38,2'nin sosyal bilgiler dersini "değerli", %4,5'nin ise "değersiz" bir ders olarak gördükleri, %29,4'nün bu ders hakkında "olumlu", %8,8'nin ise "olumsuz" bakış açısına sahip oldukları, bu dersi değerli bir ders olarak gören erkek öğrencilerin anne eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak "ilkokul", baba eğitim düzeyinin ise "ortaokul" olduğu görülmüştür. 7. sınıfta okuyan kız öğrencilerin de %55,9'nun bu dersi "değerli" ve "olumlu", % 5,9'nun "değersiz" bir ders olarak gördüğü, %8,8'nin bu ders hakkında "olumsuz" bakış açısına sahip olduğu, bu dersi "değerli" olarak görüp "olumlu" bakış açısına sahip olan kız öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak "ilkokul" olduğu görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4- Öğrencilerini sosyal bilgilere verdikleri önem & sosyal bilgilere bakış açıları

Öğrenci görüşleri		Değersiz		Değerli		Toplam		Olumsuz		Olumlu		Toplam		
SINIF	Ebeveyn	Cinsiyet	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	A	E	6	4,5	56	42,4 (2)	62	47,0	10	7,6	52	39,4 (2)	62	47,0
		K	6	4,5	64	48,5 (2)	70	53,0	0	0	70	53,0(2)	70	53,0
	B	E	6	4,5	58	42,4 (2)	62	47,0	10	7,6	52	39,4 (2)	62	47,0
		K	6	4,5	64	48,5 (2)	70	53,0	0	0	70	53,0 (2)	70	53,0
7	A	E	0	0	52	38,2 (2)	52	38,2	12	8,8	40	29,4 (2)	52	38,2
		K	8	5,9	76	55,9 (2)	84	61,8	12	8,8	72	52,9 (2)	84	61,8
	B	E	0	0	52	38,2 (2)	52	38,2	12	8,8	40	29,4 (2)	52	38,2
		K	8	5,9	76	55,9 (2)	84	61,8	12	8,8	72	52,9 (2)	84	61,8

Ebeveyn Eğitim Düzeyi: 1- Okuryazar değil, 2- İlkokul, 3- Ortaokul, 4- Lise,5-Üniversite

4.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma verilerinin analizi sonucu çalışmaya katılan ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin anne ve baba eğitim düzeylerinin ağırlıklı oranın “ilkokul” olduğu; 6. sınıf kız ve erkek öğrencileri arasında “en ilgi çekici” dersin “sosyal bilgiler”, 7. sınıf kız ve erkek öğrencileri arasında ise “beden eğitimi” ve “sosyal bilgiler” dersi olduğu; ve öğrenci ebeveynlerinin eğitim düzeyinin çoğunlukla “ilkokul” olduğu tespit edilmiştir. 6. ve 7. sınıf kız ve erkek öğrencilerinin genel olarak bu ders için “ilgi çekici” ve “çok ilgi çekici” cevabını verdikleri, bu şekilde cevap veren kız ve erkek öğrencilerin ebeveyn eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul” ve “ortaokul” olduğu görülmüştür. 6. ve 7. sınıf kız ve erkek öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin önemine ilişkin bir değerlendirme yapmaları istendiğinde öğrencilerin sosyal bilgileri “değerli” bir ders olarak gördükleri, bu cevabı veren kız ve erkek öğrencilerin ebeveyn eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul” olduğu belirlenmiştir. Benzer bir şekilde, 6. ve 7. sınıf kız ve erkek öğrencilerinin “sosyal bilgiler” dersi hakkında “olumlu” bakış açısına sahip oldukları, bu bakış açısına sahip olanların ebeveyn eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak “ilkokul” olduğu görülmüştür.

Bu araştırma sonuçları ile Amerika Birleşik Devletlerinde sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumlarının incelendiği araştırma sonuçları arasında fark olduğu gözlenmiştir. Literatürde vurgulandığı Amerika’lı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumlarının çok olumsuz olmasına (ilgi çekicilik açısından en son sıralarda) karşın bu çalışmada ilköğretim öğrencilerinin aynı derse tutumlarının oldukça olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, sosyal bilgilere yönelik öğrenci tutumlarının olumlu olarak rapor edildiği Ürdün’de yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Alazzi, 2007). Amerika’ya göre daha bir köklü tarihe, daha geleneksel bir yaşantı tarzına sahip Ortadoğu ülkelerinde yaşayan öğrencilerin sosyo-kültürel alt yapılarının sosyal bilgilere yönelik olumlu tutum geliştirme sebeplerinden birisi olabilir. Araştırma örnekleminin küçük olması da böyle bir sonuç elde edilmesinde etken olabilir. Bu çalışmanın örneklemini Türkiye’deki tüm ilköğretim okullarına genelleme yapmaya imkan vermediğinden, diğer şehir ve farklı okullardaki öğrencilerin sosyal bilgilere karşı tutumları bu çalışmada elde edilen sonuçlardan farklı olabilir. Ama, bu çalışmada olduğu gibi Amerika’lı öğrencilerde sosyal bilgileri değerli, anlamlı ve faydalı bir ders olarak görmektedirler. Sonuçlardaki bu benzerlik, öğrencilerin sosyal bilgilere olumsuz

tutumlarının dersin içeriğinden değil öğretim tarzından kaynaklandığı iddialarını güçlendirmektedir.

Öğrencilerin sosyal bilgilere karşı tutumlarının neden olumsuz olduğu tartışılmış buna sebep olan etkenler kuramsal ve ampirik bulgulara dayalı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. McGowan ve diğerleri (1990), öğrencilerin sosyal bilgilere karşı tutumlarının olumsuz olma sebebinin sosyal bilgilerin içeriğinden değil dersin öğretilme tarzından kaynaklandığını yani öğretmenlerin öğretime olan yaklaşımları ve derste kullandıkları öğretim yöntemlerinin öğrencilerin tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini ileri sürmüştür. Downey (1991:406)'de benzer bir çıkarımda bulunarak sosyal bilgiler derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve materyallerinin öğrencilerin ilgisini çekmekte başarısız olduğunu, öğrencilerin derse olan ilgilerini azalttığını kısmen bu sebepten sosyal bilgilerin öğrencilerin gözünde popüler bir ders olmadığını belirtmiştir. Bu eğitimcilerin görüşleri, sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan yöntemlerin süreklilik ve değişim açısından tarihsel gelişimini ve seyrini inceleyen Cuban (1991)'ın geniş kapsamlı çalışmasındaki bulgular desteklemektedir. Cuban (1991), öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yeterince ilgi göstermemelerinin ve derste sıkılmalarının sosyal bilgilerin öğretim şekline kaynaklandığını, ders kitabına dayalı anlatım, ezbere gerektiren soru-cevap, derste kitap okuma, ödevleri gözden geçirme gibi geleneksel öğretim yöntemlerinin sosyal bilgiler derslerinde en sık kullanılan yöntemler olduğunu, öğrencilerin kendilerini derste pasif yapan bu yöntemlerden hoşlanmadıklarını ama derse aktif katılımlarını sağlayan öğrenci-merkezli yöntemlerin kullanılmasını tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu araştırmacıların görüşlerindeki ortak nokta, öğretim yöntemlerinde çeşitlilik arttıkça ve öğrencilerin derste aktif katılımını sağlayan yaklaşımlar kullanıldıkça öğrencilerin ders olan tutumlarının olumlu yönde gelişme eğiliminde olmasıdır. Araştırmalardan elde edilen ampirik bulgular bu çıkarımı desteklemektedir. Örneğin Goodlad (1984), Amerika genelinde çok sayıda okulda yaptığı gözlemler sonucu, sosyal bilgiler derslerinde kullanılan öğretim yöntemlerinin öğrencilerin derse ilgisini çekmediğini ve sosyal bilgiler öğrenmeye karşı güdülemediğini tespit etmiştir. Diğer araştırmalarda da öğrencilerin sosyal bilgilere karşı olumsuz tutum geliştirmelerinin daha çok öğretim yöntemlerinden kaynaklandığı fikrini destekleyen bulgulara ulaşılmıştır (Chiodo ve Byford, 2004; Downey, 1991). Ülkemizde yapılan araştırmalarda da bu düşüncüyü destekleyen sonuçlar elde edilmiş, sosyal bilgiler öğretiminde problem ve proje temelli öğrenme gibi yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim yöntemlerinin

kullanıldığı sınıflarda öğrencilerin derse karşı tutumlarının olumlu olduğu rapor edilmiştir (Ada, Baysal ve Kadioğlu, 2009; Karakuş, 2004, 2009; Şahin, 2001; Yılmaz, 2006).

Tutumlar, öğrencilerin okuldaki davranışlarını ve başarılarını tahmin etmede önemli bir rol oynamaktadır. Fakat, ülkemizde sosyal bilgilere karşı öğrenci tutumlarının incelendiği araştırma sayısı çok azdır. Bu sebepten, değişik bölgelerde farklı sosyo-ekonomik statüdeki ailelerin çocuklarına hitap eden devlet ve özel okullarındaki öğrencilerin sosyal bilgilere karşı tutumları değişik değişkenler açısından farklı araştırma desenleri kullanılarak incelenmelidir. Öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerini sağlamak için dersin öğretiminde yapılandırıcı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması gerekmektedir. Geleneksel sınıf ortamlarının yanı sıra alternatif öğrenme ortamları da sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmalı, okulun yakın çevresindeki doğal ortamlardan yararlanılmalı, tarihi eserler ve müzeler gibi yerlere geziler sıklıkla düzenlenmeli, gezilerin bu eserleri iyi bilen yetenekli ve pedagojik yeterliliğe sahip rehberler eşliğinde yapılmasına özen gösterilmelidir. Öğrencilerin derse ilgisini çekmek amacıyla sınıflara sosyal bilgiler alanında tanınan ve ilgi duyulan kimseler misafir konuşmacı olarak davet edilmelidir. Derslerde öğretimi görsel açıdan zenginleştirecek öğretim teknolojilerinden yararlanmalı, öğrencilere film, klip ve belgesel izlettirilmelidir. Öğrencilerin sosyal bilgilerin hayatlarıyla olan ilişkisini görmelerini ve dersi sevmelerini sağlamak amacıyla, Türkiye’de ve dünyada olup bittten güncel olaylara ve hayatın gerçeklerine sosyal bilgiler dersinde daha fazla yer verilmeli bu amaçla internet, gazete ve dergi gibi araç ve materyallerden yararlanılmalıdır. Müfredatla ilişkili ve öğrencilerin seviyesine uygun güncel ve tartışmalı konuların sınıf ortamında tartışılmasına izin verilmelidir. Sosyal bilgiler dersine öğrencilerin ilgisini çekmek amacıyla tarihsel hikâye, roman, destan, masal, şiir ve fıkra, gibi edebi ürünlerden de yararlanılmalıdır.

5.KAYNAKLAR

Ada, Baysal ve Kadioğlu., (2009). Projeye dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına ve görsel sunu uygulamalarına etkisi, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,10, 3, 89-96.

Ajzen, I. ve Fishbein, M., (1980). Understanding attitudes and predicting social behaviour, Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall.

Aladağ, E., (2007). Coğrafi bilgi sistemleri kullanımının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisi, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, **11**, 2, 43-63.

Alazzi, K., (2007). Attitudes of Jordanian females students toward social studies education, Journal of Social Studies Research, **31**, 1, 34-43.

Balkan, A., (2007). İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Kullanımının Ders Karşı Tutuma, Başarıya ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Beaton, A. E., Martin, M. O., Mullis, I. V. S., Gonzalez, E. J., Smith, T. A. ve Kelly, D. L., (1996). Science achievement in the middle school years: iea's third international mathematics and science study, Center for the Study of Testing, Evaluation, and Educational Policy, Boston, MA. Bloom, B. S., (1995). İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme, D.A.Özçelik, çev., M.E. Basımevi, İstanbul.

Chiodo, J. J. ve Byford, J., (2004). Do they really dislike social studies? a study of middle school and high school students, Journal of Social Studies Research, **28**, 1, 16-26.

Corbin, S., (1994). Lessons from the classroom: male and female high school students' attitudes toward and achievement in social studies, Research and Evaluation Consultant, New York.

Cuban, L., (1991). History of teaching in social studies, in Shaver, J.P. ed., Handbook of research on socialstudies teaching and learning: a project of the National Council for the Social Studies (s.197-209), Macmillan, New York.

Deveci, H., (2002). Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi, Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Downey, M.T., (1991). Teaching and learning history, in J.P. Shaver, ed., Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning: A project of the National Council for the Social Studies (s.400-410), Macmillan, New York.

Ellis, A., Fouts, J. T., ve Glenn, A., (1992). Teaching and learning social studies, Harper-Collins, New York. Fernandez, C., Massey, G.C. ve Dornbusch, S.M., (1975). High school students' perceptions of social studies, Stanford Center for Research and Development in Teaching, Stanford, CA. (ERIC Document Reproduction Service No. ED113241).

Fidan, S., (2004). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişiyeye, Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi, Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Fraser, B. J., (1981). Deterioration in high school students' attitudes toward the social studies, *The Social Studies*, **72**, 65-68.

George, R., (2006). A cross-domain analysis of change in students' attitudes toward science and attitudes about the utility of science, *International Journal of Science Education*, **28**, 6, 571-589.

Goodlad, J., (1984). *A place called school*, McGraw-Hill, New York.

Haladyna, ve diğ., (1982). Relations of student, teacher, and learning environment variables to attitudes toward social studies, *Journal of Social Studies Research*, **6**, 2, 36-44.

- Hootstein, E.W., (1995). Motivational strategies of middle school social studies teachers. *Social Education*, 59, 1, 23-26.
- Karakuş, M., (2004). İlköğretim Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Yaklaşımlı Öğretimin Öğrencilerin Sorun Çözme Becerilerine Tutumlarına Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi, Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karakuş, F., (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ve kalıcılığa etkisi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3, 36, 124-141. Kayalı,
- H. (2003). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 18, 79-92.
- Marzano, R.J., (1992). A different kind of classroom, Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria, VA.
- Marzano, R.J., Pickering, D. ve McTighe, J., (1994). Assessing students outcomes: performance assessment using the dimension of learning model, Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria, Virginia.
- McGowan, T.M., (1984). Does methodology make a difference? a comparison of instructional practices of teachers and student attitudes toward social studies, *Journal of Social Studies Research*, 8, 2, 22-39.
- McGowan, T.M., Sutton, A.M. ve Smith, P.G., (1990). Instructional elements influencing elementary students attitudes toward social studies, *Theory and Research in Social Education*, 18, 1, 37-52.

M.E.B. (2006). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili değerlendirme raporu, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Osborne, S., Simon, S. ve Collins, S., (2003). Attitudes towards science: A review of the literature and its implications, *International Journal of Science Education*. 25, 9, 1049-1079.

Öztürk, C. ve Baysal, N., (1999). İlköğretim 4 - 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumu, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 13-21.

Pell, T. ve Jarvis, T., (2001) Developing attitude to science scales for use with primary teachers, *International Journal of Science Education*, 25, 10, 1273-1295.

Popham, W. J., (2005). Students' attitudes count, *Educational leadership*, 62, 5, 84-85.

Reid, N., (2006). Thoughts on attitude measurement, *Research in Science & Technological Education*, 24, 1, 3-27.

Schug, M. C., Todd, R.J. ve Beery, R., (1984). Why kids don't like social studies, *Social Education*, 48, 5, 382-387.

Shaughnessy, J.M. ve Haladyna, T.M., (1985). Research on student attitude toward social studies, *Social Education*, 49, 8, 692-695.

Simpson, R. D. ve Oliver, J. S., (1990). A summary of major influences on attitude toward and achievement in science among adolescent students, *Science Education*, 74, 1-18.

Şahin, Y. T., (2001). Oluşturmacı yaklaşımın sosyal bilgiler dersinde bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1, 2, 465-481.

Tay, B. ve Tay, B. A., (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4, 1, 73-84.

Wilkins, J. ve L. M., (2003). Modeling change in student attitude toward and beliefs about mathematics, The Journal of Educational Research, 97, 1, 52-63.